

تأثیر آموزش مفاهیم علوم به شیوه قصه‌گویی بر مهارت‌های اجتماعی و هوش کلامی نوآموزان دوزبانه دوره پیش‌دبستانی

مهدی واحدی*^۱ / عباس قلناش^۲ / پریسا چرخ‌آبی^۳

تاریخ پذیرش: ۹۸/۳/۷

تاریخ دریافت: ۹۷/۱۲/۱۵

چکیده

هدف از پژوهش حاضر بررسی تأثیر آموزش مفاهیم علوم به شیوه قصه‌گویی بر مهارت‌های اجتماعی و هوش کلامی نوآموزان دوزبانه دوره پیش‌دبستانی شهرستان کارون در سال ۱۳۹۷ بود. جامعه مورد تحقیق کلیه نوآموزان دختر و پسر پیش‌دبستانی شهرستان کارون بود که طی آزمونی مقدماتی تعداد ۳۰ کودک از آنانی که نمرات پایین‌تری در پرسشنامه مهارت اجتماعی ماتسون و هوش کلامی و کسلر کسب نمودند، به عنوان حجم نمونه به روش هدفمند و در دسترس انتخاب شدند. طرح پژوهش، شبه آزمایشی و از نوع پیش‌آزمون- پس‌آزمون با گروه کنترل بود. ابزار پژوهش پرسشنامه مهارت اجتماعی ماتسون و همکاران (۱۹۸۳)، مقیاس هوش و کسلر برای کودکان پیش‌آموزشگاهی (۱۹۶۴) و بسته آموزش مفاهیم علوم (تجربی-اجتماعی) از طریق قصه‌گویی بود. داده‌ها با آزمون کلموگروف-اسمیرنوف، آزمون لوین و روش تحلیل کوواریانس چند متغیره (آنکوا و مانوا) و با استفاده از نرم افزار SPSS (نسخه ۲۴) تحلیل شدند. یافته‌ها: نتایج نشان داد که آموزش مفاهیم علوم به شیوه قصه‌گویی بر مهارت‌های اجتماعی با سطح معناداری ۰/۰۰۱ و خرده مقیاس‌های آن (رفتار اجتماعی، رفتار غیراجتماعی، پرخاشگری و رفتار تکانشی، اطمینان زیاد به خود داشتن و ارتباط با همسالان) و هوش کلامی نوآموزان دوزبانه دوره پیش‌دبستانی شهرستان کارون تأثیر دارد. نتیجه‌گیری: نتایج حاصل از این پژوهش در سیستم آموزش و پرورش شهرستان کارون بخصوص مراکز پیش‌دبستانی، مورد توجه قرار گیرد و از نتایج آن در تصمیم‌گیری‌ها و برنامه‌ریزی‌ها استفاده شود تا با کاهش عوامل بازدارنده به تقویت مهارت‌های اجتماعی و هوش کلامی نوآموزان کمک شود.

کلیدواژه‌ها: قصه‌گویی، مفاهیم علوم، مهارت‌های اجتماعی، هوش کلامی و پیش‌دبستانی.

۱- * استادیار گروه تکنولوژی آموزشی دانشگاه علامه طباطبائی. Mahdi.vahedi@atu.ac.ir
۲- استادیار گروه علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد الکترونیکی. agholtash@miau.ac.ir
۳- دانشجوی کارشناسی ارشد علوم تربیتی، دبستان و پیش‌دبستان دانشگاه آزاد اسلامی واحد الکترونیکی.

مقدمه

استان خوزستان به دلیل وجود اقوام و ایلات گوناگون، استانی با تنوع گویشی، لهجه‌ها و زبان‌های فراوان است. کودکان در بدو ورود به دبستان به دلیل اینکه بیشتر وقت خود را برکنار خانواده می‌گذرانند معمولاً به زبان مادری و گویشی که در خانواده رواج دارد، تسلط دارند. با توجه به اینکه زبان فارسی زبان رسمی و آموزشی کشور است دانش آموزان نیز موظف‌اند با زبان فارسی آموزش ببینند. مسئله دوزبانگی چالش‌هایی را برای نظام‌های آموزشی مطرح کرده است که پاسخگویی به آن‌ها، به بررسی‌های دقیق و همه‌جانبه نیاز دارد. یادگیری زبان برای کودکان سنین پیش‌دبستانی امری ضروری است، چراکه درواقع پایه و مبنایی برای همه‌ی یادگیری‌ها است (حیدری و میر احمدی، ۱۳۹۴). بلوم روان‌شناس معتقد است که آموزش‌های اولیه زبان آموزی می‌تواند توانمندی کودکان را برای یادگیری و رشد و پیشرفت تحصیلی و مهارت‌های اجتماعی تحت تأثیر قرار دهد. همچنین مطالعات نشان داده است که کودکان دوزبان‌های که مهارت زبان آموزی را در دوره پیش‌دبستانی و آمادگی گذرانده‌اند در یادگیری سریع‌تر و فعال‌ترند و از نظر مهارت کلامی در سطح بالاتری نسبت به کودکانی که این دوره را نگذرانده‌اند؛ قرار دارند (نظری گزنتی، ۱۳۹۶).

عدم آشنایی برخی گویش‌های خاص با زبان فارسی و دستور زبانی آن موجب شده است که گاهی اوقات شاهد بروز مشکلاتی مانند اُفت تحصیلی در بین دانش آموزان به‌ویژه در مقطع ابتدایی باشیم. در شرایطی که تعلیم به زبانی غیر از زبان مادری صورت می‌گیرد و دانش آموزان نیز با زبان رسمی آموزش ناآشنا هستند، فرآیند آموزش با موانعی از جمله ایجاد ارتباط، انتقال مفاهیم و غیره روبرو می‌شود؛ مسئله‌ای که در مناطقی از ایران به دلیل تنوع زبان، گویش‌ها و لهجه‌ها آشکارا به چشم می‌آید و موضوعی تحت عنوان آموزش و مدارس دوزبان را رقم زده است. طبق تعریف فرهنگ لغات آکسفورد، اصطلاح دوزبان^۱ به فردی اطلاق می‌شود که قادر است کلام خود را به دو زبان مطرح کند و یا فردی که دو زبان را می‌داند و از آن دو استفاده می‌کند. عموماً اصطلاح دوزبان به افراد یا گروه‌هایی اطلاق می‌شود که توانش زبانی آن‌ها در آن دو زبان، به‌ویژه در بعد کلامی، در حد کاربران بومی آن دو زبان باشد (الیاسی، ۱۳۹۱). نتایج شیب اصل، نادری و مکوندی

1. bilingualism

(۱۳۹۳) در پژوهشی بر روی ۲۸ کودک (۱۴ نفر گروه آزمایشی و ۱۴ نفر گروه گواه) که در معرض متغیر مستقل (قصه‌گویی) به مدت ۱۲ جلسه (۴۵ دقیقه‌ای) قرار گرفتند نشان داد که استفاده از روش قصه‌گویی بر هوش کلامی کودکان گروه آزمایش در مقایسه با گروه گواه تأثیر داشته و این تأثیر بعد از یک ماه پیگیری نیز پایدار بود.

قصه‌گویی^۱ در طول تاریخ برای افراد جذابیت و کشش خاصی داشته است و در مورد کودکان یک شیوه تربیتی محسوب می‌شود. به همین دلیل، قصه‌گویی یکی از ابزارهای مهم اصلاح رفتار کودکان محسوب می‌شود (درستی و زارعی، ۱۳۹۶). قصه پاسخی به کنجکاوی کودکان و یکی از ابعاد فطرتشان است؛ بنابراین قصه با فطرت پرسشگر، جست‌وجوگر و کنجکاو کودکان پیوند دارد. قصه‌گویی به رشد توانایی‌های ذهنی و هیجانی کودکان کمک شایانی می‌کند. با این کار نه تنها کودکان با صداها، کلمات و زبان آشنا می‌شوند بلکه کتاب و کتاب‌خوانی هم برایشان ارزش پیدا می‌کند. قصه گفتن برای کودکان سبب تقویت قوه تخیل و کنجکاوی آنان می‌شود و به رشد مغزی‌شان کمک می‌کند. آشنایی هر چه بیشتر کودکان با قصه به آنان کمک می‌کند بین دنیای واقعی و دنیای خیالی تمایز قائل شوند. همه این‌ها به افزایش خلاقیت کودک می‌انجامد (رحمانی، ۱۳۹۵).

یکی از مهم‌ترین اقدامات در حوزه آموزش و پرورش کودکان، آموزش مفاهیم علوم تجربی^۲ و مهارت‌های اجتماعی^۳ است که مهارت‌های اجتماعی شامل دستورالعمل مهارت‌های اجتماعی، راهبردهای تعامل با همسالان و مهارت‌های بازی است. بنا به تعریف اسلبی و گوارا^۴ (۲۰۰۳) مهارت اجتماعی عبارت است توانایی ایجاد رابطه با دیگران در یک زمینه اجتماعی به گونه‌ای که برای عموم جامعه پذیرفتنی و ارزشمند باشد. در واقع، رشد اجتماعی به کودک کمک می‌کند تا از چگونگی ارتباط با مردم، لذت بردن از روابط اجتماعی و روش حفظ این روابط را بیاموزد. با قرار گرفتن در کنار دیگران و برقراری ارتباط، احساس ارزشمند بودن در او قوت می‌گیرد و در نتیجه اعتماد به نفسش افزایش می‌یابد. بررسی‌های متعدد نشان می‌دهد که کمبود مهارت‌های اجتماعی تأثیر

1. storytelling
2. science
3. social skills
4. Slaby & Gaura

منفی بر کارکرد تحصیلی دانش آموزان دارد (یاسمی و کیان، ۱۳۹۱). اکثر مطالعات و پژوهش‌ها نشان می‌دهد محیط خانواده پاسخ‌گوی رشد اجتماعی کودک بعد از چهارسالگی نیست و کودکان در این سن، نیاز به شرکت در فعالیت‌های اجتماعی بیشتری دارند و حضور در محیط‌های پیش‌دبستانی این امکان را به آن‌ها می‌دهد تا با کودکان هم‌سن‌وسال خود ارتباط برقرار کرده و به تدریج مهارت‌های اجتماعی لازم را برای برقراری روابط اجتماعی به دست بیاورند مدرسه محلی است که در آن افراد با اطلاعات زبانی اغلب خوب عمل می‌کنند. (سینتیا و همکاران^۱، ۲۰۱۸).

هوش کلامی یا هوش زبانی عبارت است از توانایی کاربرد مؤثر زبان و ارتباطات کلامی در زندگی. تعریف ساده این بعد از هوش این است که دایره لغات فرد از چه تعداد واژگانی تشکیل شده و چقدر می‌تواند سلیس و واضح به بیان نظرات، احساسات و افکارش بپردازد. کلام ما یکی از مهم‌ترین کانال‌های معرفی ما به دیگران است. اینکه چه می‌گوییم و چگونه می‌گوییم، به دیگران نشان می‌دهد که ما به درد چه کاری می‌خوریم و آیا لیاقت پیشرفت بیشتر را داریم یا نه. این مهم‌ترین ابزار قضاوت دیگران درباره ما است. کلمات، قدرت متقاعد کردن، الهام بخشیدن، مسحور کردن، کنترل و رهبری یا به عبارتی قدرت تأثیرگذاری بر سایر انسان‌ها را دارند. افرادی که هوش کلامی آن‌ها برجسته است، توانایی بیشتری برای استفاده از کلمات و ساخت جملات دارند و مهارت‌های شنیداری کامل‌تری دارند. آن‌ها معمولاً سخنوران برجسته‌ای هستند و به جای تصاویر، با کلمات فکر می‌کنند. آن‌ها از زبان به عنوان ابزاری برای حفظ و یادآوری اطلاعات استفاده می‌نمایند (قبری طلب، ۱۳۹۴).

بخش قابل توجهی از مهارت‌های اجتماعی در محیط‌های تربیتی و آموزشی همچون مراکز پیش‌دبستانی از طریق روش‌های مختلف تدریس و تربیت قابلیت یاددهی دارند که از جمله روش‌های مؤثر و موفق روش قصه‌گویی است. قصه‌گویی تنها برای لذت بخشی و افزایش قدرت تخیل و توانایی‌های شنوایی و کلامی کودک نیست، بلکه در کلاس درس از قصه‌گویی برای انتقال مفاهیم اجتماعی بهره می‌گیرند. با استفاده از ادبیات و داستان‌های کودکان می‌توان مهارت‌های ارزشمندی را در زمینه رفتارهای اجتماعی به کودکان آموزش داد (فروزانفر و فروزانفر، ۱۳۹۶). به عنوان مثال، نتایج پژوهش جمالی فیروزآبادی

1. Cynthia & et al

(۱۳۹۳) نشان داد که قصه‌گویی برافزایش مهارت‌های اجتماعی تأثیر دارد و میزان مهارت‌های اجتماعی کودکان پسر به‌طور معنادار بیش از کودکان دختر است؛ اما در مورد تأثیر قصه‌گویی و جنسیت بر رابطه کودک با والد نتایج تفاوت معناداری نشان نداد. ماری ناتالی و همکاران^۱ (۲۰۱۷) نیز در پژوهشی نشان می‌دهد که مداخلات قصه‌گویی کودکانی که در مقایسه با داستان‌های اولیه خود و داستان‌های کودک از گروه شاهد افزایش معناداری در خودآگاهی، خود مراقبتی، آگاهی اجتماعی-همدلی و تصمیم‌گیری مسئولانه دارند. بهبود در مهارت‌های ارتباطی در هر دو گروه مشهود بود، تفاوت جنسی معنی‌داری وجود نداشت. شیوه‌های قصه‌گویی می‌تواند به‌طور قابل‌توجهی در افزایش مهارت‌های اجتماعی و عاطفی کودکان کمک کند.

طبق تحقیقات انجام‌شده دوره پیش‌دبستانی^۲ تأثیرات مثبتی بر رشد و سازگاری کودک دارد. همچنین میان نوآموزانی که دوره پیش‌دبستانی را سپری کرده‌اند و نوآموزانی که این دوره را سپری نکرده‌اند تفاوت وجود دارد (محمودی، ناصح، صالحی و تیزدست، ۱۳۹۵). همچنین، وقتی کودکان به مدرسه می‌روند، اهمیت هوش کلامی به طرز چشم‌گیری افزایش می‌یابد (روئین تن، ۱۳۹۳). نتایج پژوهش فروزانفر (۱۳۹۶) نشان می‌دهد که قصه‌گویی علاوه بر اثربخشی آن بر مهارت‌های اجتماعی می‌تواند از قصه‌گویی در آموزش و ارتقای مهارت بیان احساسات، مراقبت از خود و همدلی که از مهارت‌های اجتماعی می‌باشد، استفاده کرد. آموزش پیش‌دبستان^۳، برنامه‌هایی است برای کودکان سه تا شش‌ساله که قبل از ورود آن‌ها به دوره دبستان ارائه می‌شود. در آموزش پیش‌دبستان، زمینه‌های ایجاد مهارت خواندن، نوشتن و حساب کردن و همچنین زمینه تجارب مستقیم و دست‌اول برای کودکان فراهم می‌شود (علی اکبری و لنگرودی، ۱۳۹۵). بنیان‌های دانش، مهارت و نگرش‌ها از دوره پیش‌دبستانی شکل می‌گیرند و اهمیت و ضرورت آن‌ها برای خاص و عام پذیرفته شده‌اند. دوران کودکی مصادف با دوره پیش‌دبستانی مهر و موم‌های مناسبی برای تشخیص مشکلات کودکان، مداخله بهنگام و پیشگیری از بروز مشکلات عاطفی، اجتماعی و تحصیلی آنان در آینده است (کهریزی، مؤمنی، مرادی، ۱۳۹۳). پس ضروری است که هر تحول و نوآوری آموزشی را از مهر و موم‌های اولیه‌ی کودک

1. Marie-Nathalie & et al

2. pre-schoole

3. pre-schoole education

مورد توجه قرار داد و برنامه‌ریزی برای دوران کودکی و بعدازآن را بر پایه و بنیان قوی بنا نهاد (یاسمی و کیان، ۱۳۹۴). پیش‌دبستان اولین مکان اجتماعی جدا از خانواده است و هرکدام از مراکز به فراخور منابع و زمان موجود و تجربیات گذشته و حال مربیان پیش‌دبستانی، بازی‌ها و برنامه‌های آموزشی را به کودکان آموزش می‌دهند. این برنامه‌ها اکثراً به صورت سازمان‌یافته تعریف نشده اند و کمتر به پرورش جامع حواس کودکان توجه کرده‌اند (واحدی، بیگدلی، ۱۳۹۶). در نهایت می‌توان گفت درس علوم تجربی به‌عنوان یکی از مؤثرترین دروس پایه می‌بایست در دوران پیش از دبستان و ابتدایی ارائه شود، بنابراین با توجه به اهمیت پژوهش پژوهشگر بر آن شد در قلمرو زمانی سال تحصیلی جاری ۹۷-۹۸ پژوهشی را در این باره در قلمرو مکانی شهرستان کارون (استان خوزستان) بر نوآموزان با سنین ۵-۶ ساله اجرا کند و سؤال اصلی پژوهشگر این است که آیا آموزش مفاهیم علوم به شیوه قصه‌گویی بر مهارت‌های اجتماعی و هوش کلامی نوآموزان دوزبانه دوره پیش‌دبستانی شهرستان کارون تأثیر دارد؟ بر همین اساس دو فرضیه زیر شکل گرفته است:

- فرضیه ۱: آموزش مفاهیم علوم به شیوه قصه‌گویی بر مهارت‌های اجتماعی دانش آموزان دوزبانه دوره پیش‌دبستانی شهرستان کارون تأثیر دارد.
- فرضیه ۲: آموزش مفاهیم علوم به شیوه قصه‌گویی بر هوش کلامی نوآموزان دوزبانه دوره پیش‌دبستانی شهرستان کارون تأثیر دارد.

روش

این پژوهش از نظر هدف از انواع پژوهش‌های کاربردی، از نظر طرح پژوهش، شبه آزمایشی و از نوع پیش‌آزمون- پس‌آزمون با گروه کنترل بود. جامعه آماری پژوهش حاضر، شامل کلیه نوآموزان دختر و پسر پیش‌دبستانی شهرستان کارون بود که نمرات پایین‌تری در پرسشنامه مهارت اجتماعی ماتسون و هوش کلامی و کسب نمودند و به‌عنوان حجم نمونه بر اساس روش هدفمند و در دسترس انتخاب شدند و به صورت مساوی به دو گروه آزمایش (۱۵ نفر) و کنترل (۱۵ نفر) تقسیم شدند.

ابزار

۱- پرسشنامه مهارت اجتماعی ماتسون^۱ (۱۹۸۳)

این پرسشنامه در سال ۱۹۸۳ توسط ماتسون و همکاران برای سنجش مهارت اجتماعی کودکان و نوجوانان ۴ تا ۱۸ سال تهیه شده و دارای سه فرم والد، مربی و دانش آموز است و دارای ۵۵ سؤال والد و ۵ سؤال معلم می‌باشد. نمره گذاری آن بر اساس طیف لیکرت پنج درجه‌ای (۱=هرگز، ۵=همیشه) نمره گذاری می‌شود و علاوه بر نمره آزمودنی در هر خرده مقیاس یک نمره کل نیز بر اساس جمع نمرات خرده مقیاس به عنوان مهارت اجتماعی محاسبه می‌گردد.

در این پژوهش با توجه به سن آزمودن‌ها تنها از دو فرم والد و مربی استفاده شده است. فرم والد دارای ۵۵ سؤال و فرم مربی دارای ۵ سؤال کلی از ۵ عامل اصلی مهارت اجتماعی ماتسون است که افراد باید هر سؤال را خوانده و بر اساس یک شاخص لیکرت (۱=هرگز، ۵=همیشه) پاسخ دهند. روایی پرسشنامه ماتسون توسط درویش (۱۳۸۸) صورت گرفته است. پایایی پرسشنامه ماتسون توسط درویش (۱۳۸۸) و یوسفی و خیر (۱۳۸۱)، به نقل از درویش، (۱۳۸۸) با ضریب آلفای کرونباخ ۰٫۸۶ به دست آمده است. یوسفی و خیر (۱۳۸۸)؛ به نقل از درویش، (۱۳۸۸) با به کارگیری این مقیاس در گروهی از دانش آموزان مقدار ضریب آلفای کرونباخ و تصنیف را برای کل مقیاس یکسان و برابر با ۰٫۸۶ درصد گزارش کردند. این محققان با استفاده از روش تحلیل عامل، روایی مقیاس را نیز مورد سنجش قرار دادند و ۵ خرده مقیاس را در قالب ۵ عامل، جداگانه شناسایی کردند و ضرایب آلفا را در مؤلفه‌های نسخه معلم شامل رفتارهای اجتماعی مناسب (۰٫۷۳) رفتارهای غیراجتماعی (۰٫۷۱)، پرخاشگری و رفتار تکانشی (۰٫۷۶) برتری طلبی و اطمینان زیاد به خود داشتن (۰٫۶۸) و رابطه با همسالان (۰٫۸۰) گزارش کردند. در نسخه مربی نیز ضریب آلفا در رفتارهای اجتماعی مناسب (۰٫۸۲) رفتارهای غیراجتماعی (۰٫۷۶) پرخاشگری و رفتار تکانشی (۰٫۸۷) برتری طلبی و اطمینان زیاد به خود داشتن (۰٫۸۰) و رابطه با همسالان (۰٫۷۶) گزارش کردند. همچنین، پایایی پرسشنامه فوق در پژوهش حاضر از طریق آلفای کرونباخ به شرح زیر به دست آمد:

1. Matsun social skills questionnaire

رفتارهای اجتماعی مناسب (۰/۷۹) رفتارهای غیراجتماعی (۰/۷۸)، پرخاشگری و رفتار تکانشی (۰/۷۵) برتری طلبی و اطمینان زیاد به خود داشتن (۰/۷۰) و رابطه با همسالان (۰/۸۳) و در نسخه مربی نیز ضریب آلفا در رفتارهای اجتماعی مناسب (۰/۸۵) رفتارهای غیراجتماعی (۰/۷۹) پرخاشگری و رفتار تکانشی (۰/۸۹) برتری طلبی و اطمینان زیاد به خود داشتن (۰/۸۲) و رابطه با همسالان (۰/۷۳) به دست آمد.

۲- مقیاس هوش و کسلر برای کودکان پیش آموزشگاهی^۱ (WPPSI)

مقیاس هوش و کسلر برای کودکان پیش آموزشگاهی (WPPSI) برای سنجش هوش کودکان بین سنین ۴ تا ۶ سال در سال ۱۹۶۴ تدوین شد. فرم تجدیدنظرشده آن (WPPSI_R) این امکان را فراهم کرده است که می توان به وسیله آن هوش کودکان ۳ تا ۷ ساله را اندازه گیری کرد. آزمون WPPSI_R از حیث شکل ظاهری، دارای سه دسته خرده آزمون به این شرح است:

۱) خرده آزمون جمله ها: یک آزمون حافظه است که به جای فراخنای ارقام به کار می رود. آزمایش کننده هر جمله را به طور شمرده می خواند و آزمودنی باید بلافاصله آن را از حفظ بگوید. این خرده آزمون را می توان به جای یکی از ۵ خرده آزمون کلامی به کار برد و حافظه کوتاه مدت را می سنجد.

۲) خرده آزمون خانه حیوانات: همانند آزمون نمادهای ارقام در مقیاس بزرگسالان با خرده آزمون رمز نویسی در مقیاس کودکان است. در این آزمون روی یک لوحه تصویر حیواناتی مانند سگ، مرغ، ماهی و گربه رسم شده است. همچنین استوانه هایی به رنگ های مختلف وجود دارد که آزمودنی باید زیر هر تصویر استوانه ای که رنگ مورد نظر را دارد قرار دهد. این استوانه ها به منزله لانه حیوانات تلقی می شوند.

۳) خرده آزمون طرح های هندسی: که از آزمودنی خواسته می شود که با مداد مشکی از روی طرح هایی که به وی نشان داده می شود بکشد.

از حیث ماهیت، سه طبقه کلی خرده آزمون ها فوق الذکر، در دودسته مقیاس کلی هوش کلامی و هوش عملی گروه بندی شده اند:

۱) مقیاس کلامی: دارای ۵ خرده آزمون اطلاعات عمومی، گنجینه لغات، محاسبه، شباهت ها، درک و فهم جمله ها

1. Wechsler Intelligence Scale for Pre-School Children (WPPSI)

۲) مقیاس عملی: دارای ۵ خرده آزمون خانه حیوانات، تکمیل تصاویر، مازها، طراحی مکعب‌ها و طراحی‌های هندسی می‌باشد.

این آزمون‌ها به صورت فردی و توسط آزمایش‌کننده متخصص و تعلیم‌دیده اجرا می‌شوند. ۱۱ خرده آزمون WPPSI_R هر یک به طور جداگانه و مقیاس کلامی و عملی به طور پی‌درپی اجرا می‌شوند. در هر خرده آزمون سؤال‌های آسان در ابتدا و سؤال‌های دشوارتر پس از آن‌ها اجرا می‌گردند.

پس از تعیین نمره‌های خام همه خرده آزمون‌ها، با مراجعه به جدول‌های هنجار، نمره‌های خام به نمره‌های معیار تبدیل می‌شوند؛ بنابراین با اجرای آزمون‌های مختلف و کسلر سه نوع هوشبهر به دست می‌آید: هوشبهر کلامی، هوشبهر عملی و هوشبهر کلی. هوشبهر کلامی توانایی فرد را در مهارت‌های کلامی نشان می‌دهد. هوشبهر عملی توانایی آزمودنی را در امور عینی و محسوس و فعالیت‌های عملی مشخص می‌کند. هوشبهر کلی، توانایی‌های کلی شخص را تعیین می‌کند (شریفی، ۱۳۸۲).

۳- بسته آموزش مفاهیم علوم (تجربی-اجتماعی) از طریق قصه‌گویی

با مطالعه و بررسی کتاب‌های آموزشی مفاهیم علوم در دوره پیش‌دبستان کتاب دوجلدی روش و محتوای آموزش قبل از دبستان تألیف گروه آموزش قبل از دبستان برای پژوهش حاضر انتخاب شد از بین داستان‌های متعدد واحد کارهای مفاهیم علوم (انسان، جانوران و گیاهان) ده داستان در مجموع برای اجرا انتخاب شدند.

جدول ۱: بسته آموزش مفاهیم علوم (تجربی-اجتماعی) از طریق قصه‌گویی

تکلیف خانگی	بازی (انتهای جلسات)	تکات اجتماعی (تمرین مهارت‌های اجتماعی)	زبان آموزی (تمرین هوش کلامی)	هدف	شرح جلسات	عنوان جلسه	
						جلسات	جلسات
قرار دادن غذا برای پرندگان در بالکن یا حیاط منزل. از کودک خواسته شود سفره غذا را با همکاری مادر بچیند.	کلاغ پر / عمو زنجیراف	- چگونه پرندگان به بچه‌هایشان پرواز یاد می‌دهند؟ - در چه شرایطی وظیفه داریم به پرندگان کمک کنیم؟ و ...	پر، بال، نوک، دم، پا، گردن، لانه، پرواز، مهاجرت، جوجه و ...	آموزش مشارکت و همکاری با اعضای خانواده و تعاون در کارهای گروهی	ابتدا یک بازی گروهی برای ایجاد ارتباط بیشتر میان اعضای گروه انجام و بعد از استراحت ۱۵ دقیقه‌ای، داستان پرندگان با محوریت کمک به پرندگان ارائه شد سپس تکالیف خانگی توزیع و بازی دسته‌جمعی انجام شد.	اول	مشارکت و همکاری
نقاشی یک پرنده زخمی و چگونگی مراقبت از آن	خرگوش می‌لانه / اسم من چیست؟	- آزار نرسانیدن به حیوانات - مراقبت از حیوانات - احترام به کسانی که از حیوانات مراقبت می‌کنند.	حیوان، چنگال، وحشی، اهلی، جنگل، بابان، دره، دفاع و ...	دوستی و محبت به دیگران	بعد از بررسی تکالیف خانگی و استراحت ۱۵ دقیقه‌ای، داستان ستاره قشنگ من با محوریت دوستی با حیوانات ارائه و سپس تکالیف خانگی توزیع و بازی دسته‌جمعی انجام شد	دوم	آفرینش دوستی
قصه‌گویی توسط والدین با محوریت مدرسه و زیبایی فصل پاییز	اسمش چمن بود؟ / رنگ میوه	- شروع مدرسه و رعایت پدر و مادر برای خرج و مخارج - همکاری در جمع‌آوری برگ‌ها در حیاط خانه و ...	مهر، آبان، آذر، درخت، ساقه، بوته، تنه، ریشه، زرد، نارنجی و ...	آموزش و درک زیبایی‌ها	بعد از بررسی تکالیف خانگی و استراحت ۱۵ دقیقه‌ای ارائه داستان وقتی باران می‌بارد با محور توجه کودکان به زیبایی‌های طبیعت و فصل پاییز و تغییر فصول ارائه و با توزیع تکالیف خانگی، بازی دسته‌جمعی انجام شد.	سوم	زیبایی فصل پاییز

<p>مهارت‌های زندگی و اجتماعی</p>	<p>بعد از بررسی تکالیف خانگی و استراحت ۱۵ دقیقه‌ای، داستان خانواده من با محور آشنایی کودکان با خانواده و برخی مهارت‌های اجتماعی ضروری مثل سلام کردن و احترام به بزرگ‌ترها ارائه و با توزیع تکالیف خانگی، بازی دسته‌جمعی انجام شد.</p>	<p>مهارت‌های ضروری اجتماعی</p>	<p>پدر، مادر، خواهر، برادر، عمو، عمه، دایی، پدر بزرگ و ...</p>	<p>-احترام به بزرگ‌ترها -سلام کردن -آداب غذا خوردن -قهر نکردن -مهربانی با دیگران و ...</p>	<p>خانه بازی / بازی خانواده</p>	<p>سلام کردن کودک به پدر زمانی که از بیرون وارد منزل می‌شود. خرید از فروشگاه و سلام کردن به بزرگ‌تر و رعایت نوبت در صف نانوايي و ...</p>
<p>مهارت‌های زندگی و اجتماعی</p>	<p>بعد از بررسی تکالیف خانگی و استراحت ۱۵ دقیقه‌ای داستان درخت با محور پرورش گل و گیاه و احترام به طبیعت ارائه و با توزیع تکالیف خانگی، بازی دسته‌جمعی انجام شد.</p>	<p>احترام به طبیعت</p>	<p>درخت، انواع گل و درخت، محصولا ت درختی، رنگ زرد و سبز و ...</p>	<p>-آبیاری درختان و گل‌ها -ننوشتن نام خود بر درختان -تکان ندادن درخت‌ها -سنگ نزدن به درختان -نریختن مواد شوینده پای درختان و ...</p>	<p>صفات درختان / گل‌کاری</p>	<p>خرید یک گل‌دان یا کاشت گل در منزل و سپردن مراقبت از گل‌دان به کودک</p>

<p>فصلنامه فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی، سال دهم، شماره ۳۸، تابستان ۱۳۹۸</p>	<p>بعد از بررسی تکالیف خانگی و استراحت ۱۵ دقیقه‌ای، داستان فصل بهار با محور آشنایی با زیبایی‌ها و تغییرات در فصل بهار ارائه گردید و با توزیع تکالیف خانگی، یک بازی دسته‌جمعی انجام شد.</p>	<p>آشنایی با فصل بهار</p>	<p>بهار، نوروز، فروردین، اردیبهشت ، خرداد، جوانه، شکوفه، سنبل، لاله، کال، کوچ و ...</p>	<p>-جوانه درختان را نکشیم -شاخه‌ها را نشکنیم -به گل‌ها دست نزنیم و ...</p>	<p>با کمک والدین در منزل کار دستی فصل بهار را آماده کند (وسایل لازم: مقوای رنگی، قیچی و چسب. ابتدا تنه درخت را برش داده و بر روی آن برگ و سیب بچسبانید)</p>
<p>فصلنامه فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی، سال دهم، شماره ۳۸، تابستان ۱۳۹۸</p>	<p>بعد از بررسی تکالیف خانگی و استراحت ۱۵ دقیقه‌ای، داستان حشرات با محور آشنایی با زندگی حشرات، فواید برخی حشرات و ... ارائه و با توزیع تکالیف خانگی، بازی دسته‌جمعی انجام شد.</p>	<p>آشنایی با حشرات و زندگی آنان</p>	<p>حشره، شاخک، تخم، کندو، ابریشم، کرم، مگس، سوسک و ...</p>	<p>-مورچه‌ها را نکشیم. -لانه زنبورها را خراب نکنید. -نگاه به پشتکار مورچه‌ها و ...</p>	<p>یک مورچه در خانه پیدا کرده یا تصویرش را جلوی کودک گذاشته و در مورد زندگی مورچه صحبت کنید.</p>

آموزش تبدیل بخار به ابر و سپس تبدیل به باران با استفاده از یک لیوان آب گرم و قرار دادن بشقابی بر آن یا آموزش مسواک زدن و صرفه‌جویی در مصرف آب	بازی باران آمد با انگشتان.	-از پنجره آب بیرون نریزیم. -در نهر آشغال نریزیم. -صرفه‌جویی در مصرف آب. -شستشوی وسایل آلوده با آب.	آب، باران، برف، تگرگ، یخ، بخار، جوی، نهر، قطره و ...	آشنایی کودک با گردش آب در طبیعت و صرفه‌جویی در مصرف آب	بعد از بررسی تکالیف خانگی و استراحت ۱۵ دقیقه‌ای، داستان گردش آب در طبیعت با محور طرز به وجود آمدن بخار، ابر، باران، نقش آب در زندگی و ... ارائه و با توزیع تکالیف خانگی، بازی دسته‌جمعی انجام شد.	۱.۰ ۲.۰ ۳.۰ ۴.۰	
کاردستی فصل تابستان، با کمک کودک فصل تابستان را نقاشی کرده و متناسب با آن قصه‌ای را تعریف کنید.	بازی یاد	-کمک به مادر در منزل -گردش در طبیعت و دور نشدن از والدین. -در مسافرت از والدین جدا نشویم. - و ...	تابستان، تیر، مرداد، شهریور، زیارت، مسافرت، تعطیل، باغ، گرم و ...	آموزش ماه‌های فصل تابستان رعایت بهداشت فردی تعطیلات تابستان	بعد از بررسی تکالیف خانگی و استراحت ۱۵ دقیقه‌ای، داستان فصل تابستان با محور استفاده از تعطیلات تابستان، رعایت بهداشت فردی در تابستان و ... ارائه و با توزیع تکالیف خانگی، بازی دسته‌جمعی انجام شد.	۱.۰ ۲.۰ ۳.۰ ۴.۰	
درخواست از والدین جهت تداوم آموزش‌ها در منزل.	۱	-	-	تشکر از والدین و کودکان جهت همکاری	بعد از بررسی تکالیف خانگی و استراحت ۱۵ دقیقه‌ای، پس‌آزمون اجرا شد و با یک جشن دسته‌جمعی و اهدای هدایا به پایان رسید.	۱.۰ ۲.۰ ۳.۰ ۴.۰	

داده‌ها با استفاده از روش آزمون کلموگروف-اسمیرنوف (جهت رعایت پیش‌فرض نرمال بودن توزیع نمرات در جامعه)؛ آزمون لوین و روش آماری استنباطی شامل روش تحلیل کوواریانس چند متغیره (آنکوا و مانوا) تحلیل شدند. ملاک ورود به پژوهش سن ۵ الی ۶ سال و دوزبانه بودن و ملاک خروج عدم تناسب سنی و تسلط به زبان فارسی و نداشتن زبان دوم کودک بود. در پژوهش حاضر در گروه آزمایش تعداد شرکت‌کنندگان پسر با فراوانی ۱۰ نفر ۶۶/۶۶

درصد جمعیت آزمودنی‌ها و دخترها با فراوانی ۵ نفر ۳۳/۳۳ درصد از جمعیت را به خود اختصاص دادند.

نتایج

جدول ۲: میانگین و انحراف معیار نمره مهارت‌های اجتماعی و هوش کلامی گروه‌های آزمایش و گواه در مراحل پیش‌آزمون و پس‌آزمون

متغیر	مرحله	شاخص آماری		تعداد
		میانگین	انحراف معیار	
رفتار اجتماعی	پیش‌آزمون	آزمایش	۳۰	۱۵
		گواه	۳۲	۱۵
	پس‌آزمون	آزمایش	۳۸	۱۵
		گواه	۳۳	۱۵
رفتار غیراجتماعی	پیش‌آزمون	آزمایش	۳۹	۱۵
		گواه	۳۷	۱۵
	پس‌آزمون	آزمایش	۲۸	۱۵
		گواه	۳۶	۱۵
پرخاشگری و رفتار تکانشی	پیش‌آزمون	آزمایش	۴۲	۱۵
		گواه	۴۳	۱۵
	پس‌آزمون	آزمایش	۳۲	۱۵
		گواه	۴۲	۱۵
اطمینان زیاد به خود داشتن	پیش‌آزمون	آزمایش	۲۴	۱۵
		گواه	۲۶	۱۵
	پس‌آزمون	آزمایش	۳۶	۱۵
		گواه	۲۵	۱۵
ارتباط با همسالان	پیش‌آزمون	آزمایش	۲۹	۱۵
		گواه	۳۱	۱۵
	پس‌آزمون	آزمایش	۴۴	۱۵
		گواه	۳۲	۱۵
هوش کلامی	پیش‌آزمون	آزمایش	۱۲	۱۵
		گواه	۱۲	۱۵
	پس‌آزمون	آزمایش	۱۸	۱۵
		گواه	۱۱	۱۵

قبل از بررسی فرضیه‌ها برای رعایت پیش‌فرض تساوی واریانس‌های متغیرهای پژوهش از آزمون لوین، آزمون کلموگروف - اسمیرنف جهت پیش‌فرض نرمال بودن توزیع نمرات در جامعه و نیز نتایج آزمون بررسی پیش‌فرض همگنی شیب‌های رگرسیون، برای متغیرهای مهارت‌های اجتماعی و هوش کلامی نوآموزان دوزبانه دوره پیش‌دبستانی شهرستان کارون استفاده شد.

فرض صفر برای تساوی واریانس‌های نمره‌ها دو گروه در کلیه متغیرهای پژوهش تأیید می‌گردد؛ یعنی پیش‌فرض تساوی واریانس‌های نمره‌های دو گروه آزمایش و گواه تأیید گردید سطح معناداری برای رفتار اجتماعی ۰/۲۱۷، رفتار غیراجتماعی ۰/۲۳۹، پرخاشگری و رفتار تکانشی ۰/۲۴۱، اطمینان زیاد به خود داشتن ۰/۲۱۶، ارتباط با همسالان ۰/۲۱۶ و هوش کلامی ۰/۲۱۶ به دست آمد. باین حال وقتی که حجم نمونه‌ها مساوی باشد، معنی دار شدن آزمون لوین، تأثیر فراوانی بر سطح آلفای اسمی نخواهد داشت.

فرض صفر برای نرمال بودن توزیع نمرات دو گروه در متغیرهای مهارت‌های اجتماعی (رفتار اجتماعی (سطح معناداری: آزمایش: ۰/۱۸۶ و گواه: ۰/۰۶۲)، رفتار غیراجتماعی (سطح معناداری: آزمایش: ۰/۱۸۶ و گواه: ۰/۰۷۷)، پرخاشگری و رفتار تکانشی (سطح معناداری: آزمایش: ۰/۱۸۷ و گواه: ۰/۰۶۳)، اطمینان زیاد به خود داشتن (سطح معناداری: آزمایش: ۰/۱۸۶ و گواه: ۰/۰۶۴) و ارتباط با همسالان (سطح معناداری: آزمایش: ۰/۱۸۶ و گواه: ۰/۰۶۴)) و هوش کلامی (سطح معناداری: آزمایش: ۰/۱۸۶ و گواه: ۰/۰۶۴) نوآموزان تأیید می‌گردد؛ یعنی پیش‌فرض نرمال بودن توزیع نمرات در پیش‌آزمون و در هر دو گروه آزمایش و گواه تأیید گردید.

۴-۲-۱- همگنی رگرسیون

در این پژوهش پس‌آزمون‌های مهارت‌های اجتماعی (رفتار اجتماعی، رفتار غیراجتماعی، پرخاشگری و رفتار تکانشی، اطمینان زیاد به خود داشتن و ارتباط با همسالان) و هوش کلامی نوآموزان به‌عنوان متغیرهای وابسته و پیش‌آزمون‌های آن‌ها به‌عنوان متغیرهای کمکی (کوواریتها) تلقی شدند. زمانی فرض همگنی شیب‌ها برقرار خواهد بود که میان متغیرهای کمکی (در این پژوهش پیش‌آزمون‌ها) و متغیرهای وابسته (در این پژوهش پس‌آزمون‌ها) در همه سطوح عامل (گروه‌های آزمایش و گواه) برابری حاکم باشد. آنچه موردنظر خواهد بود تعاملی غیر معنی‌دار بین متغیرهای وابسته و کمکی

(کوواریتها) است. در این پژوهش قبل از تحلیل داده‌ها برای بررسی همگنی شیب‌های رگرسیون باید میان متغیرهای کمکی (پیش‌آزمون‌ها) و وابسته (پس‌آزمون‌ها) در سطوح عامل (گروه‌های آزمایش و گواه) برابری حاکم باشد.

مقدار F تعامل برای کلیه متغیرهای تحقیق غیر معنی‌دار می‌باشد (مهارت‌های اجتماعی) (رفتار اجتماعی (۳/۳۹)، رفتار غیراجتماعی (۳/۶۲)، پرخاشگری و رفتار تکانشی (۳/۳۸)، اطمینان زیاد به خود داشتن (۳/۴۰) و ارتباط با همسالان (۳/۴۸)) و هوش کلامی (۱/۳۶))، بنابراین، مفروضه همگنی رگرسیون تأیید می‌شود.

با کنترل پیش‌آزمون سطوح معنی‌داری همه آزمون‌ها (معناداری: ۰/۰۰۰۱)، بیانگر آن هستند که بین نوآموزان گروه‌های آزمایش و گواه، حداقل از لحاظ یکی از متغیرهای وابسته یعنی مهارت‌های اجتماعی (رفتار اجتماعی، رفتار غیراجتماعی، پرخاشگری و رفتار تکانشی، اطمینان زیاد به خود داشتن و ارتباط با همسالان) تفاوت معنی‌داری مشاهده می‌شود ($F=15/88$ و $p<0/0001$). لذا فرضیه ۱ تأیید می‌شود؛ به عبارت دیگر، آموزش مفاهیم علوم به شیوه قصه‌گویی بر مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان دوزبانه دوره پیش‌دبستانی شهرستان کارون تأثیر دارد. برای پی بردن به این نکته که از لحاظ کدام متغیر بین دو گروه تفاوت وجود دارد، پنج تحلیل کوواریانس یک‌راهه در متن مانکوا انجام گرفت که نتایج حاصل در جدول ۷ ارائه شده است. میزان تأثیر یا تفاوت برابر با ۰/۵۹ می‌باشد، به عبارت دیگر، ۵۹ درصد تفاوت‌های فردی در نمرات پس‌آزمون یعنی مهارت‌های اجتماعی (رفتار اجتماعی، رفتار غیراجتماعی، پرخاشگری و رفتار تکانشی، اطمینان زیاد به خود داشتن و ارتباط با همسالان) مربوط به تأثیر مفاهیم علوم به شیوه قصه‌گویی (عضویت گروهی) می‌باشد. توان آماری برابر با ۱/۰۰ است، به عبارت دیگر، امکان خطای نوع دوم وجود نداشته است.

جدول ۳: نتایج تحلیل کوواریانس یک‌راهه در متن مانکوا بر روی میانگین نمرات پس‌آزمون رفتار اجتماعی، رفتار غیراجتماعی، پرخاشگری و رفتار تکانشی، اطمینان زیاد به خود داشتن و ارتباط با همسالان در نوآموزان گروه‌های آزمایش و گواه با کنترل پیش‌آزمون

متغیر	تغییرات منبع	مجدورات مجموع	درجه آزادی	مجدورات میانگین	F	p	معنی داری سطح	مجدورات آمار	توان آماری
رفتار اجتماعی	پیش‌آزمون	۸۶۷۶/۰۰	۱	۸۶۷۶/۰۰	۱۹۶/۹۷	۰/۷۵۹	۰/۸۵	۱/۰۰	
	گروه	۱۰۵۱/۹۳	۱	۱۰۵۱/۹۳	۲۳/۸۸	۰/۰۰۰۱	۰/۴۰	۰/۹۹۷	
	خطا	۱۵۴۱/۶۴	۳۵	۴۴/۰۴					
رفتار غیراجتماعی	پیش‌آزمون	۲۲۶۲/۶۳	۱	۲۲۶۲/۶۳	-۶۳/۰۷	۰/۶۶۸	۰/۶۴	۱/۰۰	
	گروه	۶۷۴/۴۰	۱	۶۷۴/۴۰	-۱۸/۸۰	۰/۰۰۰۱	۰/۳۵	۰/۹۹۸	
	خطا	۱۲۵۵/۵۳	۳۵	۳۵/۸۷					
پرخاشگری و رفتار تکانشی	پیش‌آزمون	۲۲۶۲/۶۳	۱	۲۲۶۲/۶۳	-۶۵/۱۲	۰/۰۰۰۱	۰/۶۴	۱/۰۰	
	گروه	۶۷۴/۴۰	۱	۶۷۴/۴۰	-۱۸/۹۰	۰/۰۰۰۱	۰/۳۶	۰/۹۸۸	
	خطا	۱۲۵۵/۵۳	۳۵	۳۵/۸۷					
اطمینان زیاد به خود داشتن	پیش‌آزمون	۳۱۸/۶۸	۱	۳۱۸/۶۸	۱۹/۲۹	۰/۰۰۰۱	۰/۳۶	۰/۹۸۹	
	گروه	۲۳۲/۷۲	۱	۲۳۲/۷۲	۱۴/۰۹	۰/۰۰۱	۰/۳۹	۰/۹۹۴	
	خطا	۵۶۱/۴۹	۳۴	۱۶/۵۱					
ارتباط با همسالان	پیش‌آزمون	۳/۶۰	۱	۳/۶۰	۲۱/۲۷	۰/۱۴۱	۰/۰۶	۳۱۱	
	گروه	۳۴/۳۲	۱	۳۴/۳۲	۲۱/۶۶	۰/۰۰۰۱	۰/۳۹	۰/۹۹۵	
	خطا	۵۳/۸۷	۳۴	۱/۵۸					

همان‌طوری که در جدول ۳ ارائه شده است، با کنترل پیش‌آزمون بین نوآموزان گروه آزمایش و گروه گواه از لحاظ رفتار اجتماعی، تفاوت معنی‌داری وجود دارد (۰/۰۰۰۱ < p و F=۲۳/۸۸)؛ بنابراین فرضیه ۱-۱ تأیید می‌گردد؛ به عبارت دیگر، آموزش مفاهیم علوم به شیوه قصه‌گویی با توجه به میانگین رفتار اجتماعی نوآموزان گروه آزمایش نسبت به میانگین گروه گواه، موجب افزایش رفتار اجتماعی نوآموزان گروه آزمایش شده است. میزان تأثیر یا تفاوت برابر با ۰/۴۰ می‌باشد، به عبارت دیگر، ۴۰ درصد تفاوت‌های فردی در نمرات پس‌آزمون رفتار اجتماعی نوآموزان مربوط به تأثیر آموزش مفاهیم علوم به شیوه قصه‌گویی (عضویت گروهی) می‌باشد. توان آماری برابر با ۰/۹۹۷ است.

با کنترل پیش‌آزمون بین نوآموزان گروه آزمایش و گروه گواه از لحاظ رفتار غیراجتماعی، تفاوت معنی‌داری وجود دارد ($p < 0/0001$ و $F = -18/80$)؛ بنابراین فرضیه ۱-۲ تأیید نمی‌گردد؛ به عبارت دیگر، آموزش مفاهیم علوم به شیوه قصه‌گویی با توجه به میانگین رفتار غیراجتماعی نوآموزان گروه آزمایش نسبت به میانگین گروه گواه، موجب کاهش رفتار غیراجتماعی نوآموزان گروه آزمایش شده است. میزان تأثیر یا تفاوت برابر با $0/35$ می‌باشد، به عبارت دیگر، ۳۵ درصد تفاوت‌های فردی در نمرات پس‌آزمون رفتار اجتماعی نوآموزان مربوط به تأثیر آموزش مفاهیم علوم به شیوه قصه‌گویی (عضویت گروهی) می‌باشد. توان آماری برابر با $0/998$ است.

با کنترل پیش‌آزمون بین نوآموزان گروه آزمایش و گروه گواه از لحاظ پرخاشگری و رفتار تکانشی، تفاوت معنی‌داری وجود دارد ($p < 0/0001$ و $F = -18/90$)؛ بنابراین فرضیه ۱-۳ تأیید می‌گردد؛ به عبارت دیگر، آموزش مفاهیم علوم به شیوه قصه‌گویی با توجه به میانگین پرخاشگری و رفتار تکانشی نوآموزان گروه آزمایش نسبت به میانگین گروه گواه، موجب کاهش پرخاشگری و رفتار تکانشی نوآموزان گروه آزمایش شده است. میزان تأثیر یا تفاوت برابر با $0/36$ می‌باشد، به عبارت دیگر، ۳۶ درصد تفاوت‌های فردی در نمرات پس‌آزمون پرخاشگری و رفتار تکانشی نوآموزان مربوط به تأثیر آموزش مفاهیم علوم به شیوه قصه‌گویی (عضویت گروهی) می‌باشد. توان آماری برابر با $0/988$ است.

با کنترل پیش‌آزمون بین نوآموزان گروه آزمایش و گروه گواه از لحاظ اطمینان زیاد به خود داشتن، تفاوت معنی‌داری وجود دارد ($p < 0/0001$ و $F = 14/09$)؛ بنابراین فرضیه ۱-۴ تأیید می‌گردد؛ به عبارت دیگر، آموزش مفاهیم علوم به شیوه قصه‌گویی با توجه به میانگین اطمینان زیاد به خود داشتن نوآموزان گروه آزمایش نسبت به میانگین گروه گواه، موجب افزایش اطمینان زیاد به خود داشتن نوآموزان گروه آزمایش شده است. میزان تأثیر یا تفاوت برابر با $0/39$ می‌باشد، به عبارت دیگر، ۳۹ درصد تفاوت‌های فردی در نمرات پس‌آزمون اطمینان زیاد به خود داشتن نوآموزان مربوط به تأثیر آموزش مفاهیم علوم به شیوه قصه‌گویی (عضویت گروهی) می‌باشد. توان آماری برابر با $0/994$ است، با کنترل پیش‌آزمون بین نوآموزان گروه آزمایش و گروه گواه از لحاظ ارتباط با همسالان، تفاوت معنی‌داری وجود دارد ($p < 0/0001$ و $F = 21/66$)؛ بنابراین فرضیه ۱-۵ تأیید می‌گردد؛ به عبارت دیگر، آموزش مفاهیم علوم به شیوه قصه‌گویی با توجه به میانگین ارتباط با

همسالان نوآموزان گروه آزمایش نسبت به میانگین گروه گواه، موجب افزایش ارتباط با همسالان نوآموزان گروه آزمایش شده است. میزان تأثیر یا تفاوت برابر با ۰/۳۹ می‌باشد، به عبارت دیگر، ۳۹ درصد تفاوت‌های فردی در نمرات پس‌آزمون ارتباط با همسالان نوآموزان مربوط به تأثیر آموزش مفاهیم علوم به شیوه قصه‌گویی (عضویت گروهی) می‌باشد. توان آماری برابر با ۰/۹۹۵ است.

جدول ۴: نتایج تحلیل کوواریانس چند متغیری (مانکوا) بر روی میانگین نمرات پس‌آزمون هوش کلامی گروه‌های آزمایش و گواه با کنترل پیش‌آزمون

نام آزمون	مقدار	DF فرضیه	DF خطا	F	سطح معنی‌داری (p)	مجذور اتا	توان آماری
آزمون اثر پیلاپی	۰/۴۳۶	۴	۳۱	۵/۹۹	۰/۰۰۱	۰/۴۳	۰/۹۶۸
آزمون لامبدای ویلکز	۰/۵۶۴	۴	۳۱	۵/۹۹	۰/۰۰۱	۰/۴۳	۰/۹۶۸
آزمون اثر هتلینگ	۰/۷۷۴	۴	۳۱	۵/۹۹	۰/۰۰۱	۰/۴۳	۰/۹۶۸
آزمون بزرگ‌ترین ریشه روی	۰/۷۷۴	۴	۳۱	۵/۹۹	۰/۰۰۱	۰/۴۳	۰/۹۶۸

همان‌طوری که در جدول ۴ مشاهده می‌شود، با کنترل پیش‌آزمون سطوح معنی‌داری همه آزمون‌ها، بیانگر آن هستند که بین نوآموزان گروه‌های آزمایش و گواه، از لحاظ متغیر هوش کلامی تفاوت معنی‌داری مشاهده می‌شود ($p < ۰/۰۰۱$ و $F=۵/۹۹$). برای پی بردن به میزان تفاوت از لحاظ متغیر تاب‌آوری بین دو گروه، یک تحلیل کوواریانس یک راهه در متن مانکوا انجام گرفت که نتایج حاصل در جدول ۹ ارائه شده است. میزان تأثیر یا تفاوت برابر با ۰/۵۹ می‌باشد، به عبارت دیگر، ۵۹ درصد تفاوت‌های فردی در نمرات پس‌آزمون هوش کلامی مربوط به تأثیر آموزش مفاهیم علوم به شیوه قصه‌گویی (عضویت گروهی) می‌باشد. توان آماری برابر با ۱/۰۰ است، به عبارت دیگر، امکان خطای نوع دوم وجود نداشته است.

جدول ۵: نتایج تحلیل کوواریانس یک راهه در متن مانکوا بر روی میانگین نمرات پس آزمون هوش کلامی در نوآموزان گروه‌های آزمایش و گواه با کنترل پیش آزمون

متغیر	منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معنی داری p	مجذور اتا	توان آماری
هوش کلامی	پیش آزمون	۶۴۹/۴۸	۱	۶۴۹/۴۸	۷۷/۹۶	۰/۰۰۰۱	۰/۶۹	۱/۰۰
	گروه	۲۴۴/۸۹	۱	۲۴۴/۸۹	۲۹/۳۹	۰/۰۰۰۱	۰/۴۵	۱/۰۰
	خطا	۲۹۱/۵۶	۳۵	۸/۳۳				

همان طوری که در جدول ۵ ارائه شده است، با کنترل پیش آزمون بین نوآموزان گروه آزمایش و گروه گواه از لحاظ هوش کلامی، تفاوت معنی داری وجود دارد ($p < 0/0001$) و $F=29/39$ ؛ بنابراین فرضیه ۲ تأیید می‌گردد؛ به عبارت دیگر، آموزش مفاهیم علوم به شیوه قصه‌گویی با توجه به میانگین هوش کلامی نوآموزان گروه آزمایش نسبت به میانگین گروه گواه، موجب افزایش هوش کلامی، گروه آزمایش شده است. میزان تأثیر یا تفاوت برابر با ۰/۴۵ می‌باشد، به عبارت دیگر، ۴۵ درصد تفاوت‌های فردی در نمرات پس آزمون هوش کلامی مربوط به تأثیر آموزش مفاهیم علوم به شیوه قصه‌گویی (عضویت گروهی) می‌باشد. توان آماری برابر با ۱/۰۰ است، به عبارت دیگر، امکان خطای نوع دوم وجود نداشته است.

بحث

در تبیین یافته فرضیه ۱ که حاکی از اثربخشی آموزش مفاهیم علوم به شیوه قصه‌گویی بر مهارت‌های اجتماعی نوآموزان دوزبانه دوره پیش‌دبستانی شهرستان کارون بود و با یافته‌های پژوهش‌های فروزانفر (۱۳۹۶)، جمالی فیروزآبادی (۱۳۹۳)، روبین (۲۰۱۷)، جوزف و همکاران (۲۰۱۷) و ماری ناتالی و همکاران (۲۰۱۷) همسو بود، می‌توان گفت سادوک (۲۰۰۵؛ نقل از موسوی، ۱۳۹۰) معتقدند که توانایی در بیان احساسات، نیازها و آرزوها به اشخاص مهم در زندگی، به‌عنوان یک عامل مهم در یادگیری مهارت‌های اجتماعی توسط کودکان محسوب می‌شود. همچنین پیازه (۱۹۶۹؛ نقل از گنجی، ۱۳۹۶) معتقد است رشد روانی کودکان، فرایند سازشی یا انطباقی است که متضمن برخورد رشد زیستی (بیولوژیک) و تعامل موفق با محیط است. از مطالب فوق می‌توان استنتاج نمود که

کسب مهارت‌های اجتماعی از مهم‌ترین مسائل سنین پیش‌دبستانی است که پژوهش حاضر نیز بر همین اساس انجام شد.

در تبیین یافته فرضیه ۱-۱ و ۲-۱ که حاکی از اثربخشی آموزش مفاهیم علوم به شیوه قصه‌گویی به ترتیب برافزایش مهارت‌های اجتماعی در خرده‌مقیاس رفتار اجتماعی مناسب و کاهش مهارت‌های اجتماعی در خرده‌مقیاس رفتار غیراجتماعی نوآموزان دوزبانه دوره پیش‌دبستانی شهرستان کارون بود می‌توان گفت یکی از اهداف آموزش مفاهیم علوم به شیوه قصه‌گویی این است که کودکان نسبت به وجود خود اعم از ویژگی‌های ظاهری، توانایی‌های ذهنی و جسمانی، ادراک و تصویر مثبتی پیدا کرده و این برداشت‌ها در مجموعه اعمال و رفتارشان منعکس شده و باعث می‌شود در تعامل با دیگران یا در مواجهه با موقعیت‌های محروم‌کننده بتواند مهارت‌های اجتماعی بهتری از خود نشان دهد (نادری، پاشا و مکوندی، ۱۳۸۶). این مهارت‌ها در خلال جلسات آموزش مفاهیم علوم به شیوه قصه‌گویی در این پژوهش، با قصه‌پردازی از مفاهیم درس علوم در این تحقیق بخصوص شخصیت‌بخشی به عناصر بی‌جان علمی و طرح روایت پیوستگی این عناصر در جهات سازگار با خود و دیگر اجزای بیرون از خود، همگی به‌مثابه تشویق کودک برای یادگیری رفتار مناسب اجتماعی و فروکش رفتار غیراجتماعی می‌باشد؛ بنابراین می‌توان پذیرفت که در این تحقیق، آموزش مفاهیم علوم به شیوه قصه‌گویی سبب بهبود رفتار اجتماعی و کاهش رفتار غیراجتماعی نوآموزان دوزبانه دوره پیش‌دبستانی شهرستان کارون تأثیر داشت.

در تبیین یافته فرضیه ۳-۱ که حاکی از اثربخشی آموزش مفاهیم علوم به شیوه قصه‌گویی بر کاهش مهارت‌های اجتماعی در خرده‌مقیاس پرخاشگری نوآموزان دوزبانه دوره پیش‌دبستانی شهرستان کارون بود می‌توان گفت

پرخاشگری و رفتار تکانشی به‌طورکلی می‌تواند به دلایلی از قبیل والدین پرخاشگر، پیوند عاطفی ناامن، ناکامی، دوستان انتقادگر یا کمال پرست، سابقه مورد تمسخر یا سرزنش قرار گرفتن در جمع، جابه‌جایی محل زندگی یا تحصیل کودک، وجود مسئله خجالت‌آور در خانواده و ... ایجاد شود (جوزوف و همکاران، ۲۰۱۷). از طرف دیگر، آموزش مفاهیم علوم به شیوه قصه‌گویی در نقش آموزشی و تربیتی، باعث ترویج و بحث و تبادل نظر در بین کودکان می‌شود و مهارت‌های زبانی را تقویت می‌کند، کودک در

رهگذر ماجراها و شخصیت‌پردازی‌های دروس تحصیلی در قالب قصه، با نقاط قوت و ضعف و استعدادهایش آشنا شده و یاد می‌گیرد با دیگران ارتباط مناسب برقرار کند و بتواند احساسات، آرزوها و خواسته‌های خود را بیان کرده و وقتی دچار هیجان‌هایی مانند پرخاشگری، خشم، ترس، غمگینی، خجالت یا کمرویی می‌شود، به‌طور مناسبی با آن کنار آمده و بخصوص در خلال برنامه مداخله مورد استفاده در پژوهش حاضر، با شنیدن قصه و تکمیل قصه‌های ناتمام و گفتگو در مورد پیام‌های قصه در گروه، فرصتی را برای تقویت مهارت مهار پرخاش و تکانش خود کسب می‌کند و نهایتاً رفتارهای پرخاشگرانه و تکانشی کلامی و رفتاری کودک کاهش چشمگیری می‌یابد؛ بنابراین می‌توان پذیرفت که آموزش مفاهیم علوم به شیوه قصه‌گویی بر کاهش پرخاشگری و رفتار تکانشی نوآموزان دوزبانه دوره پیش‌دبستانی شهرستان کارون تأثیر داشت.

در تبیین یافته فرضیه ۱-۴ که حاکی از اثربخشی آموزش مفاهیم علوم به شیوه قصه‌گویی برافزایش مهارت‌های اجتماعی در خرده مقیاس اطمینان زیاد به خود داشتن نوآموزان دوزبانه دوره پیش‌دبستانی شهرستان کارون بود می‌توان گفت مطالعات ماری ناتالی و همکاران (۲۰۱۷) نشان می‌دهد اعتماد به نفس و اطمینان به خود داشتن کودکان تحت نفوذ برجسب‌های توصیفی است که "دیگران مهم" در زندگی کودک بخصوص والدین، مریان و همسالان در اثر تعامل کودک به وی زده می‌شود و به شکل دادن افکاری درباره «خودش» و شکل‌گیری حرمت نفس کودک منتهی می‌شود. به عبارتی دیگر؛ همچنان که کودک رشد می‌کند، روند اطمینان به خود در او برحسب بازخوردهای دیگران تقویت یا تخریب و تضعیف می‌گردد لذا اهمیت تشویق و تأیید دادن به کودکان پیش‌دبستانی از اینجا مشخص می‌گردد. از سوی دیگر، یکی از اهداف آموزش مفاهیم علوم به شیوه قصه‌گویی این است که کودکان نسبت به وجود خود اعم از ویژگی‌های ظاهری، توانایی‌های ذهنی و جسمانی، ادراک و تصویر مثبتی پیدا کرده و این برداشت‌ها در مجموعه اعمال و رفتار منعکس شده و باعث می‌شود در تعامل با دیگران بتواند اعتماد به نفس و اطمینان بهتری به خود داشته باشد (نادری، پاشا و مکوندی، ۱۳۸۶)؛ بنابراین می‌توان پذیرفت که آموزش مفاهیم علوم به شیوه قصه‌گویی بر مهارت‌های اجتماعی در

خرده مقیاس اطمینان زیاد به خود داشتن نوآموزان دوزبانه دوره پیش‌دبستانی شهرستان کارون تأثیر مثبتی داشت.

در تبیین یافته فرضیه ۱-۵ که حاکی از اثربخشی آموزش مفاهیم علوم به شیوه قصه‌گویی برافزایش مهارت‌های اجتماعی در خرده مقیاس ارتباط با همسالان نوآموزان دوزبانه دوره پیش‌دبستانی شهرستان کارون بود می‌توان گفت که خرده مقیاس ارتباط با همسالان نوآموزان، عموماً احساسات کودک به‌عنوان یک دوست برای همسالان را شامل می‌شود. به‌طورکلی می‌توان گفت ارتباط با همسالان بسیار متأثر از احساسی که یک کودک در مورد خودش به‌عنوان یک دوست برای دیگران دارد. در صورت دستیابی به تصویری مثبت از خویش از منظر همسالان، اجتماع پیرامون نیز متقابلاً امتیازاتی برای کودکان قائل می‌شود که به‌طور معناداری بر بهبود روابط آن‌ها با گروه همسالان در این کودکان اثر می‌گذارد و این مسئله به‌خوبی ارتباط میان موقعیت‌های اجتماعی و تصویر ذهنی کودکان از خود به‌عنوان دوست خوب برای دیگران را آشکار می‌کند (جمالی فیروزآبادی، ۱۳۹۳). از سوی دیگر، به نظر می‌رسد که آموزش مفاهیم علوم به شیوه قصه‌گویی بر شکل‌گیری تصویر مثبتی از موجودیت اجتماعی کودک در ذهنش نقش بسزایی داشته باشند، چراکه کودک در خلال گوش دادن به قصه و تکمیل قصه‌های ناتمام و گفتگو در مورد پیام‌های قصه، یاد می‌گیرد با ویژگی‌های مثبت شخصیت‌های قصه بخصوص دانشمندان علمی مربوط به درس علوم، همانندسازی کند و احساس مثبت و خود پنداره‌ی مثبتی را در زمینه اجتماعی که در آنان قرار دارد را ادراک درونی کند و ناخودآگاه کودک را مخاطب قرار دهند و از رهگذر شناخت خصلت‌های انسانی سرگذشت بزرگان و دانشمندان علمی در خلال آموزش مفاهیم علوم به شیوه قصه‌گویی بخصوص تأکید بر ارزش‌هایی نظیر نوع‌دوستی، مهربانی و ... این ویژگی‌ها را در الگوی ذهنی و رفتاری کودک قرار دهند و بدین ترتیب بر بهبود روابط نوآموزان مورد مطالعه در این پژوهش با همسالان نیز تأثیر مثبتی بگذارد؛ بنابراین می‌توان پذیرفت که آموزش مفاهیم علوم به شیوه قصه‌گویی بر مهارت‌های اجتماعی در خرده مقیاس ارتباط با همسالان نوآموزان دوزبانه دوره پیش‌دبستانی شهرستان کارون تأثیر مثبتی داشت.

در تبیین یافته فرضیه ۱-۵ که حاکی از اثربخشی آموزش مفاهیم علوم به شیوه قصه‌گویی برافزایش هوش کلامی نوآموزان دوزبانه دوره پیش‌دبستانی شهرستان کارون

بود و با پژوهش‌های متنی و همکاران (۱۳۹۵) روئین تن (۱۳۹۳) شیب اصل، نادری و مکوندی (۱۳۹۳) و رویین (۲۰۱۷) همسو بود، می‌توان گفت وکسلر (۱۹۶۷)؛ نقل از ساعتچی، (۱۳۹۱) معتقد است هوش عبارت از توانایی کلی و جامع در فرد که باعث تفکر منطقی، فعالیت هدفمند و سازگاری با محیط می‌شود، می‌باشد. پیازه (۱۹۶۹) نیز بیان می‌دارد که رشد و تکامل هوش در کودکان، توانمند شدن فرایندهای شناختی از قبیل درک قوانین طبیعت، اصول دستور زبان و قواعد ریاضی و ... در کودکان است. از طرفی با استناد به دیدگاه رشد روانی - اجتماعی اریکسون^۱ (۱۹۸۸)؛ نقل از گنجی، (۱۳۸۰) یک کودک پیش‌دبستانی در مرحله سوم رشد یعنی "ابتکار در برابر احساس گناه" قرار دارد و در این مرحله توانایی‌های حرکتی و ذهنی در حال رشد می‌باشند و کودکان قادر به انجام دادن کارهای بیشتری هستند و انجام فعالیت‌های تازه، لذت از پیشرفت‌های خویش و چگونگی رسیدن به مقاصد خود را یاد می‌گیرند.

از جمیع مطالب فوق و نیز توجه به این نکته که کودکان پیش‌دبستانی ۳ تا ۷ ساله مورد مطالعه در پژوهش حاضر، در سنین مصادف با دوره دوم رشد یعنی دوره پیش عملیاتی (۲ تا ۷ سالگی) در نظریه رشد پیازه و نیز در مرحله سوم رشد یعنی "ابتکار در برابر احساس گناه" از دیدگاه رشد روانی - اجتماعی اریکسون می‌باشند و وجه مشترک هر دو دیدگاه فوق، لزوم یادگیری مضاعف و تقویت مهارت‌های کلامی و عملی در کودکان پیش‌دبستانی می‌باشد و همچنین، با نگاهی به زمینه کلامی آزمون هوشبهر وکسلر با مقوله‌هایی هم چون اطلاعات عمومی، ادراک عمومی، مسائل عددی، تشابهات، لغات و حافظه عددی روبرو هستیم که همگی به‌خوبی با رشد بعد ذهنی و توانایی یادگیری کودکان، هم‌پوشانی مفهومی دارند. از طرفی، در خلال جلسات آموزش مفاهیم علوم به شیوه قصه‌گویی، کودکان با دامنه‌ی وسیعی از موضوعات مختلف همچون انسان‌ها، جانوران، موجودات خیالی، اشیایی از قبیل ساعت، قطار و گل‌دان‌ها، مکان‌های دیگر از پهنه‌ی جهان و ... می‌تواند در رهگذر خیال و کنجکاوی، به دانسته‌های عمومی کودکان بیفزایند، به عمق بخشیدن به درک کودکان تأثیر داشته باشد، مهارت‌های خواندن و نوشتن و گنجینه‌ی لغات کودکان را تقویت کنند، در قالب معماهای ساده‌ی ریاضی و پرداختن به موضوعاتی که برای شخصیت‌های قصه پیش می‌آیند، کودکان را با مفاهیم انتزاعی چون

1. Ericson

عدد، زمان، مکان، تولد، مرگ و ... کودکان را آشنا کنند؛ بنابراین می‌توان پذیرفت در پژوهش حاضر، آموزش مفاهیم علوم به شیوه قصه‌گویی موجب افزایش هوش کودکان در زمینه کلامی شده است.

در نهایت علی‌رغم محدودیت‌های پژوهش می‌بایست نتایج حاصل از این پژوهش را با احتیاط به سایر افراد و گروه‌های جامعه تعمیم داد. به‌علاوه پیشنهاد می‌گردد تحقیقات بیشتر در خصوص بررسی تأثیر آموزش مفاهیم علوم به شیوه قصه‌گویی بر مهارت‌های اجتماعی و هوش کلامی در سایر گروه‌های سنی پسر و دختر شهرستان کارون با سوابق مختلف جمعیت شناختی، قومیت، عملکرد تحصیلی، پایگاه‌های اقتصادی - اجتماعی متفاوت انجام شود. علاوه بر این، پیشنهاد می‌شود استفاده از مفاهیم و واژگان زبان غالب در زندگی روزمره و یا محیط آکادمیک انجام گیرد. هماهنگی در معیارهای آموزشی (تجدیدنظر و تغییر در زیرمجموعه‌ها) جهت انتخاب زبان آموزش صورت پذیرد. همچنین در صورت امکان آموزش به زبان مادری با توجه به تکرر گویش‌ها و زبان‌ها (هزینه و زمان) انجام شود.

منابع

- جمالی فیروزآبادی، محمود (۱۳۹۳). "تأثیر قصه‌گویی بر مهارت‌های اجتماعی و رابطه کودک با والد کودکان پیش‌دبستانی". تحقیقات روان‌شناختی. ۶(۲۲): ۸۸-۹۷.
- جیمز دبلیو وندر زندن (۱۳۹۶). روانشناسی رشد، مترجم حمزه گنجی، چاپ ۱۵، تهران: ساوالان.
- حیدری، زینب. میراحمدی، مینا. زیبا، محمدی. مینا، رحیمی (۱۳۹۴). "نقش آموزش و پرورش پیش‌دبستانی در یادگیری زبان در دانش آموزان دوزبانه". سومین کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم تربیتی و روانشناسی، مطالعات اجتماعی و فرهنگی، تهران، تحقیقات اسلامی سروش مرتضوی، مرکز راهکارهای دستیابی به توسعه پایدار
- درستی، رقیه. زارعی، حیدر علی (۱۳۹۶). "تأثیر قصه‌گویی قصص قرآنی بر سازش‌یافتگی کودکان پیش‌دبستانی". فصلنامه سلامت روان کودک. ۴(۱): ۵۶-۶۶.
- رحمانی، لایلا (۱۳۹۵). "اهمیت قصه در رشد کودکان پیش‌دبستانی". فصل‌نامه رشد آموزش پیش‌دبستانی، شماره ۳۲ (۴): ۵۵-۳۳.
- روئین تن، زینب (۱۳۹۳). بررسی رابطه آموزش به شیوه قصه‌گویی بر میزان هوش کلامی و گنجینه لغات کودکان پیش‌دبستانی شهرستان سرپل ذهاب سال ۹۳-۹۲، پایان‌نامه: دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه - دانشکده علوم انسانی، کارشناسی ارشد.
- شیب اصل، نادره. نادری، فرح. مکوندی، بهنام (۱۳۹۳). "تأثیر قصه‌گویی بر هوش کلامی (لغات، اطلاعات عمومی، درک مطلب) کودکان پیش‌دبستانی". کنفرانس بین‌المللی علوم رفتاری و مطالعات اجتماعی، موسسه مدیران ایده پرداز پایتخت ویرا.
- علی‌اکبری، زینب. علوی لنگرودی، محمد (۱۳۹۵). "ضرورت وجود آموزش پیش‌دبستانی". کنگره ملی توانمندسازی جامعه در حوزه مشاوره، خانواده و تعلیم و تربیت اسلامی، تهران، مرکز توانمندسازی مهارت‌های فرهنگی و اجتماعی جامعه.
- فروزانفر، فرانک. فروزانفر، فریبا (۱۳۹۶). "اثربخشی قصه‌گویی بر مهارت‌های اجتماعی کودکان". کنفرانس ملی پژوهش‌های نوین در مدیریت، اقتصاد و علوم انسانی، کازرون، دانشگاه آزاد اسلامی واحد کازرون.

قنبری طلب، محمود. قنبری طلب، لیلا. نادری لردجانی، مریم. قنبری، علی (۱۳۹۴). "بررسی رابطه هوش کلامی، دیداری و بین فردی با سبک‌های مدیریت کلاس معلمان مقطع ابتدایی". دومین کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم تربیتی و روانشناسی، مطالعات اجتماعی و فرهنگی، تهران، مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی سروش حکمت مرتضوی، موسسه آموزش عالی مهر اروند، مرکز راهکارهای دستیابی به توسعه پایدار

که‌ریزی، سمیه؛ مؤمنی، خدا مراد؛ مرادی، آسیه (۱۳۹۳). *اثر بخشی شن بازی‌درمانی بر کاهش پرخاشگری کبیش فعالی کودکان پیش‌دستانی*. فصلنامه فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی. دوره ۵، شماره ۱۸، تابستان ۱۳۹۳، صفحه ۱۱۱-۱۳۵

محمودی، ندا. ناصح، اشکان. صالحی، سیروس. تیزدست، طاهر (۱۳۹۲). "اثر بخشی آموزش گروهی مهارت‌های اجتماعی مبتنی بر قصه‌گویی بر مشکلات رفتاری برونی سازی شده کودکان". *مجله روانشناسی تحولی و روانشناسان ایرانی*. صص: ۲۴۹-۲۵۷.

متی، مهین. میری احمدی، شکوفه. عبدالرحیمی، سارا. حیدریان، زهرا. پیری، مراد. حاصلی میلاد (۱۳۹۵). "بررسی رابطه آموزش به شیوه قصه‌گویی بر میزان هوش کلامی و گنجینه لغات کودکان پیش‌دستانی". *کنفرانس بین‌المللی پژوهش در علوم و تکنولوژی، انجمن اقتصاد انرژی، دوره ۵*.

موسوی، سید اکبر (۱۳۹۰). "بررسی اثر بخشی قصه‌درمانی با تکنیک‌های شناختی - رفتاری بر کاهش نافرمانی مقابله‌ای کودکان پیش‌دستان شهرستان خرم‌آباد". *سومین کنگره سراسری هنر درمانی در ایران*.

نادری، فرح. پاشا، غلامرضا. مکوندی، فرزانه (۱۳۸۶). "تأثیر آموزش مهارت‌های اجتماعی بر سازگاری فردی - اجتماعی، پرخاشگری و ابراز وجود دانش‌آموزان دختر در معرض خطر مقطع متوسطه شهر اهواز". *دانش و پژوهش در روانشناسی کاربردی*، پاییز ۱۳۸۶ - شماره ۳۳، ص ۳۷ تا ۶۲

نظری گزنی، فائزه (۱۳۹۶). "تأثیر دوره پیش‌دستانی بر پیشرفت تحصیلی کودکان دوره ابتدایی به‌ویژه در مناطق دوزبانه". *پنجمین همایش علمی پژوهشی علوم تربیتی و*

- روانشناسی، آسیب‌های اجتماعی و فرهنگی ایران، تهران، انجمن توسعه و ترویج علوم و فنون بنیادین
- واحدی، مهدی؛ بیگدلی، زیور (۱۳۹۷). *اثربخشی بازی‌های سازمان‌دهی شده بر میزان یادگیری و هوش نوآموزان پیش‌دبستانی*. فصلنامه فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی. سال نهم، شماره ۳۳، بهار ۷۹، ص ۱۸۷ تا ۲۰۶
- هادیان حیدری، عالمه (۱۳۸۹). *بررسی تطبیقی کسب مهارت‌های علمی در آموزش علوم به کودکان پیش از دبستان بر اساس سه رویکرد تلفیقی، اکتشافی، جستجوگری و ارائه راهکارهای علمی در ایران، پایان‌نامه، دانشگاه علامه طباطبائی - دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی. کارشناسی ارشد.*
- یاسمی، صدیقه (۱۳۹۴). *"مقایسه مهارت‌های اجتماعی کودکان چهار تا پنج سال پیش‌دبستانی شهرستان ایوان غرب"*. مجله مطالعات پیش‌دبستان و دبستان، دانشگاه علامه طباطبائی، دوره ۱، شماره ۲، زمستان ۱۳۹۴، صفحه ۱-۱۸

منابع غیرفارسی

- Cynthia S. Puranik, Beth M. Phillips, Christopher J. Lonigan, Erin Gibson (2018). *Home literacy practices and preschool children's emergent writing skills: An initial investigation*, Early Childhood Research Quarterly, Volume 42, Pages 228-238.
- Jeein Jeong, Douglas Frye (2018). *Explicit versus implicit understanding of teaching: Does knowing what teaching is help children to learn from it?* Teaching and Teacher Education, Volume 71, Pages 355-365.
- Josef Seo, Sukhee Ahn, Eun-Kyung Byun, & Chal-Kweon Kim. (2017). *Impact of the narrative therapy as nursing intervention to improve the social skills and self-esteem of inpatients with chronic schizophrenia*. Archives of psychiatric nursing, vol 21, Issue 6, pp 317-326.
- Leonard, M. A (2009). *Parent-Child Joint Picture-Book Reading Among Children With ADHD*. Journal of Attention Disorders, 12, 361-371
- Marie-Nathalie Beaudoin, Amanda Tan, Caitlin Gannon, Meredith Moersch. (2017) *A Comparative Study of the Effects of 6, 12, and 16 Weeks of Narrative Therapy on Social and Emotional Skills: An Empirical Analysis of 722 Children's Problem-Solving Accounts*. Journal of Systemic Therapies 36:4, 57-73.
- Nikolaev, Boris Jennifer Juergensen McGee (2016). *Relative verbal intelligence and happiness Intelligence*, Volume 59, Pages 1-7.
- Nuket Gunduz & Deniz Ozcan (2017). *The Development of Multiple Intelligence with Storytelling*, Journal International Journal of Educational Sciences, Volume 15- Issue 1-2. pages 34-44.

- Reed, Delanna. (2013). *Storytelling, Multiple Intelligences and Curriculum Standards*. Workshop. Rocky Mountain Storytelling Conference, Boulder, CO.
- Robyn. H (2017). *The relationship between young children's language abilities, creativity, play, and storytelling*, Journal Early Child Development and Care, volume 5, pages 890-902.
- Roland H. Grabner, Julia Krenn, Andreas Fink, Martin Arendasy, Mathias Benedek (2018). *Effects of alpha and gamma transcranial alternating current stimulation (tACS) on verbal creativity and intelligence test performance*, Neuropsychologia, Volume 118, Part A, Pages 91-98.
- Ruxandra Foloștină, Loredana Tudorache, Theodora Michel, Banga Erzsébet, Nicoleta Duță(2015). *Using Drama Therapy and Storytelling in Developing Social Competences in Adults with Intellectual Disabilities of Residential Centers*, Procedia - Social and Behavioral Sciences, Volume 186, Pages 1268-1274.
- Seidman, L. J. (2009). *Neuropsychological functioning in people with ADHD across the lifespan*. Clinical Psychology Review, 26, 466–485.
- Slaby, T; Guara, T. (2003). *Self efficacy and Personal Goal Setting*, American Education Research Journal, N29, PP663- 669.

